

Kerék-Bárczy Szabolcs:

Megemlékezés az 1956-os forradalom 40. évfordulóján

Boston, Liberty Square, 1996. október 20.

Jellemző, hogy jeles magyar ünnepeink többsége olyan eseményekhez kötődik, amelyek kimenetele súlyos veszteségeket okozott a nemzetnek. Mégis mindegyik – akár az 1848-49-es, akár az 1956-os forradalomra és szabadságharcra gondolunk – az ország lakosainak összefogását, józanságát bizonyította, amely az igazságért, a függetlenségért és szabadságért vívott harc jogosságát is jelentette. Ennek tudata adott erőt a felkelőknek, és vezetett forradalmuk győzelméhez. Csupán az idegen hatalom által erősített fegyveres túlerő fojthatta vérbe a szabadságért vívott küzdelmet.

Ma, az '56-os forradalom 40-ik évfordulóján az az egyik legfontosabb kötelességünk, hogy az elmúlt esztendőik során gyorsan változó világ teremtette problémákat úgy gondoljuk végig, hogy 1956 tanulságait hívjuk segítségül. Mai ünnepségünk ne busongó, magunkba forduló és a külső körülményeket ostromozó semmittevésben merüljön ki, mert nem erre van szükségünk. Magyarország 40 évvel a forradalom után és hat esztendővel az első szabad választásokat követően mély társadalmi, gazdasági és erkölcsi válságban van. Aki az országot járja, az egyszerű emberekkel beszél vagy a sajtót figyeli, megerősítheti ezt az állítást. A demokrácia alapvető intézményrendszere ugyan biztos lábakon áll, de a több mint négy évtizedes kommunista uralom és a gazdasági változások által előidézett krízis csak erősíti a minden társadalom kohézióját és motorját jelentő nemzeti összefogás erőzóját, és gátat szab a reménytelen előretekintésnek. Éppen ezért erőinket a történelmi tapasztalatok levonása és jelen állapotaink megismerése után a feladatokra összpontosítsuk, mert ma ez jelentheti a hazaszeretet alapját.

Miben rejlik az – a kevés honfitársunk által felismert, és sokak által félreismert vagy félremagyarázott – erkölcsi erőtartalék, amelyre építeni lehet a jövőt? Abban a józanságban, ahogy egy lényegében illegitim, 1956 novemberében erőszakos úton, idegen fegyverek segítségével hatalomra jutó, korábban az országot és vezetőit többször megcsaló, hazug rezsimmel szemben viseltünk mindannyian az elmúlt hat év során. Ezt nem gyengeségnek szabad felfogni, hanem a meggyötört társadalom állapotát, mozgását és értékrendszerét józanul felmérő *antalli* politikának. Ez a politika felismerte azt, hogy a forradalom és szabadságharc nem elitek harca volt, hanem a nép minden rétegét mozgósító, a demokrácia ideáljától vezérelt nemzeti önfeláldozás. Az azt követő dicstelen korszak alatt az eltiport ország nem tehetett mást, minthogy megtalálja létfenntartásának módjait. Nem csak kisebb-nagyobb megalkuvások és alkalmazkodások voltak jelen a magyar társadalomban, hanem az 1990-hez vezető, előremutató és építkező folyamatok is. Azáltal, hogy a demokrácia hajnalán, ha nehéz szívvel is, de a realitásoknak megfelelően vállaltuk 1956 novemberének örökségét, éppenhogy nem tagadtuk meg október szellemét, hanem példáját adtuk annak, hogyan vállalhatjuk saját magunkat, nemzeti létünket és tudatunkat minden jóval és rosszal együtt. Ehhez ezerszáz éves államiságunk, szerves európaiságunk, befogadó magatartásunk és toleranciánk, a második világháború utáni demokratikus döntéseink és éppén 1956 októberének fennkölt pillanatai szolgálnak kellő alapul.

Tekintsünk ma úgy Magyarországra, mint akire hirtelen minden jó és rossz örökség reá szakadt, s amely örökség birtokában egy teljesen új helyzetben önállóan kell felelős döntéseket hoznia. Ez a feladat roppant nehéz. Fontos tanulnunk a hibákból és múltunból: tudnunk kell, hogy a jövőépítés stratégiáját kikre bízunk, kikkel együtt irányítjuk. Múltunkkal szembeni józanságunk csak azt jelentse, hogy az új pályára állított országban minden „építőmunkást” szívesen látunk, de a megcsalátásunkban nyíltan közreműködő vagy demagógiájukkal, széthúzásukkal a gazdasági, társadalmi előrelépést hátráltató elemekre ne bízunk a vezetést! Használjuk és éljük meg józanul a demokráciát, és ügyeljünk önbecsülésünkre és mártírjaink szellemére. Ezt jelentse hátratekintésünk és ne többet!

Még egy fontos momentumot kell megemlítenünk '56-tal kapcsolatban, amely a társadalmi béke megteremtésének és lelkiegyensúlya helyreállításának alapjául szolgálhat: Nagy Imre mártírsága. 1956 októberéig Nagy Imre csupán egy volt a terrorrezsime vezető elit tagjai között, még akkor is, ha tett kísérleteket a rendszer felpuhítására, amelyeket hol keményebb, hol lágyabb önkritikával enyhített vezetőtársai nyomására. Ezek a lépései nem csekélyek, ha például a kitelepítések leállítására, a társadalomra nehezedő általános félelem enyhülésére gondolunk. De nagysága csupán a válság óráiban mutatkozott meg: ahelyett, hogy bőrért mentette volna, meggyőződése szerint engedett utat a demokratikus folyamatoknak, és tett döntő lépéseket nemzeti szuverenitásunk helyreállítására. Tette mindezt hihetetlen nyomás alatt, a nemzet érdekeit szem előtt tartva.

Nagy Imre példája és a személye körüli, mostanában zajló huzavona is sok tanulsággal szolgál. Mutatja egyrészt azt, hogy a történelemben egészen különböző indíttatású, háttérű és nézeteket valló emberek egy adott pillanatban hogyan képesek bátran, akár önmagukat is feláldozni hazájuk becsületéért, ezzel váltva meg a korábbi bűneikkel okozott károkat. Másrészt arra int bennünket, hogy vállalnunk kell a múltat, de úgy, hogy a jelenben a nemzet érdekeit szem előtt tartó döntéseket legyünk képesek hozni éppen a jövő Magyarországa érdekében. Ezek a döntések pedig éppolyan fontosak az egyén, a család, a munkahely, az egyházak vagy egyéb közösségek vagy éppen a politika szintjén. Ezzel viszont máris eljutottunk az ország belső és külső érdekeit szerves egységgé kovácsoló nemzeti érdekrendszer gondolatához, amelynek kimunkálásában és megvalósításában minden, magát bármilyen oknál fogva magyarnak valló embernek joga és kötelessége részt vennie.

Ezen a ponton visszakanyarodhatunk egyik első megállapításunkhoz, a jövőformáló, józanul optimista összefogás gondolatához, amelynek alapja a hazaszeretet. A jelenlévők pontosan ismerik ezt az érzést, és ennek egyik legszebb bizonyítéka ez a csodálatos szobor. A hazaszeretet jelentése ma mindannyiunk számára a szorgalmat, a hitet, a határon innen és túl élők közös felelősségén alapuló összefogást. Meggyőződésem, hogy csak így válhat Magyarország olyan demokratikus és gazdaságilag fejlett központtá, amely többet nem számúzi lakosait a határokon túlra. S a hitetlenkedőknek Ábrányi Emil szavaival azt üzenem:

„Fessétek bár sötétre a jövőt,
Mondjátok, hogy már torkunkon a kés,
Beszéljete közalgó, hosszú gyászról,
Mély sülyedésről, biztos pusztulásról:
Engem nem ejt meg gyáva csüggedés!
Szentül hiszem, akármit mondjátok,

Hogy a magyar nem vész el s élni fog!”

(Él a magyar...; 1888, részlet)

Köszönöm a figyelmüket!